

**Міністерство освіти і науки України
Бердянський державний педагогічний університет
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра правознавства**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Перший проректор
проф. Ольга ГУРЕНКО

«31» жовтня 2024 року

ПРОГРАМА
Комплексного кваліфікаційного іспиту

Освітній ступінь: магістр

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 014.16 Середня освіта (Захист України)

Освітньо-професійна програма: Середня освіта (Захист України)

Запоріжжя, 2024 р.

Програма комплексного кваліфікаційного іспиту складена на основі навчальних програм для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.16 Середня освіта (Захист України), «Положення про організацію освітнього процесу в Бердянському державному педагогічному університеті» (http://bdpu.org/wp-content/uploads/2020/03/OOP_BSPU_2020-1.pdf), «Положення про використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі Бердянського державного педагогічного університету» (http://bdpu.org/wp-content/uploads/2020/07/Distatcine_navchannia_2020.pdf), «Положення про академічну доброчесність у Бердянському державному педагогічному університеті» (<http://bdpu.org/wp-content/uploads/2020/03/akademdobrochesnist-sayt.pdf>), «Положення про виявлення та запобігання академічному плагіату у Бердянському державному педагогічному університеті» (http://bdpu.org/wp-content/uploads/2020/10/perevirka_Plahiat1.pdf)

Укладачі:

МИРОШНИЧЕНКО Володимир – к.п.н., доцент кафедри правознавства;
КАМЕНСЬКИЙ Дмитро – д.ю.н., професор кафедри правознавства;
МАКАРЕНКО Тамара – к.і.н., доцент кафедри правознавства;
ВСНЦЕВА Надія – д.п.н., проф. кафедри педагогіки.

Програма підсумкової атестації обговорена та затверджена на засіданні кафедри правознавства протокол №4 від «20» вересня 2024 р.

Завідувач кафедри: проф. Дмитро КАМЕНСЬКИЙ

Гарант освітньо-професійної програми: доц. Володимир МИРОШНИЧЕНКО

Програма підсумкової атестації затверджена Вченою Радою соціально-гуманітарного факультету
Протокол № 3 від «23» вересня 2024 р.

Голова ради: доц. Тамара МАКАРЕНКО

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка.....	9
2. Зміст програми.....	7
3. Перелік питань.....	11
4. Критерії оцінювання знань.....	14
5. Список рекомендованої літератури.....	16

1. Пояснювальна записка

Програма комплексного кваліфікаційного іспиту зі спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.16 Середня освіта (Захист України) для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти складена відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта (Захист України)», нормативних вимог підготовки фахівців, викладених у законодавчих та нормативних документах про вищу освіту, нормативної документації БДПУ. Її зміст орієнтує здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти не тільки на творче засвоєння фахових знань, а й на вироблення умінь, навичок і бажання займатися самоосвітою, оволодівати новою інформацією, уміння використовувати здобуті знання на практиці.

До програми комплексного кваліфікаційного іспиту входить програмний матеріал курсів:

- Актуальні проблеми національної безпеки та захисту України;
- Педагогіка профільної та вищої школи;
- Історія міжнародних відносин;
- Кримінальна відповідальність військовослужбовців;
- Моделювання процесу навчання дисципліни «Захист України».

Комплексний кваліфікаційний іспит проводиться у формі усних відповідей на питання екзаменаційних білетів, складених відповідно до навчальних програм. Екзаменаційний білет містить 3 теоретичні питання, що дозволяє перевірити рівень засвоєння теоретичного матеріалу і набуті практичні навички здобувача вищої освіти.

Кафедра правознавства забезпечує дотримання правил і процедури проведення комплексного іспиту шляхом:

- уніфікації умов проведення, засобів оцінювання, методик оброблення результатів опитування та форм їхнього подання;
- інформаційно-консультаційної та психологічної підготовки здобувача вищої освіти до екзамену;
- використання критеріїв об'єктивного оцінювання.

Мета підготовки до комплексного кваліфікаційного іспиту полягає в систематизації набутих слухачами протягом навчання в магістратурі знань з дисциплін «Актуальні проблеми національної безпеки та захисту України»; «Педагогіка профільної та вищої школи»; «Історія міжнародних відносин»; «Кримінальна відповідальність військовослужбовців»; «Моделювання процесу навчання дисципліни «Захист України». Для реалізації цієї мети здобувач повинен, передусім, виявити існуючі прогалини у теоретичних знаннях і методичних навичках та усунути їх за допомогою рекомендованої навчальної і методичної літератури.

Для реалізації поставленої мети здобувачі зобов'язані вирішити завдання:

- систематизувати знання з курсів «Актуальні проблеми національної безпеки та захисту України»; «Педагогіка профільної та вищої школи»; «Історія міжнародних відносин»; «Кримінальна відповідальність військовослужбовців»; «Моделювання процесу навчання дисципліни «Захист України»;
- проаналізувати актуальні проблеми національної безпеки та захисту

України та їх висвітлення в навчальній літературі;

- охарактеризувати сучасні педагогічні складові профільної та вищої школи України;

- висвітлити основні підходи до історії міжнародних відносин, які використовуються в сучасних історичних студіях;

- визначити головні аспекти кримінальної відповідальності військовослужбовців в Україні;

- з'ясувати роль моделювання процесу навчання дисципліни «Захист України» у формуванні компетентностей учнів.

Комплексний кваліфікаційний іспит забезпечує формування таких **компетентностей**:

ЗК 3. Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і багатокультурність в суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності (культурна компетентність).

ЗК 4. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до своїх обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети (лідерська компетентність).

СК 4. Здатність формувати в учнів безпеково-правову компетентність на основі предмета «Захист України».

СК 5. Знання, вміння і навички опрацювання наукових та інформаційних джерел з предмета «Захист України» й використання інформаційно-пошукових інструментів.

СК 6. Здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів.

СК 7. Здатність формувати та розвивати в учнів ключові та предметні компетентності.

СК 8. Здатність здійснювати інтегроване навчання учнів.

СК 9. Здатність добирати зміст навчання і використовувати сучасні та ефективні методики і технології навчання, виховання і розвитку учнів.

СК 14. Здатність організувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'я зберезувальні та інклюзивні технології під час освітнього процесу.

СК 15. Здатність прогнозувати результати та планувати освітній процес.

СК 16. Здатність організувати процес навчання, виховання й розвитку учнів з використанням різних видів і форм їх навчально-пізнавальної діяльності

СК 18. Здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі.

СК 19. Здатність використовувати інновації в професійній діяльності.

СК 20. Здатність застосовувати різноманітні підходи до розв'язання проблем

СК 21. Здатність визначати умови та ресурси професійного розвитку впродовж життя

Крім цього, забезпечується формування таких **програмних результатів навчання**:

ПРН 1. Аналізувати соціально та особистісно значущі світоглядні

проблеми, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів і гуманістичних ідеалів.

ПРН 2. Розв'язувати конфліктні ситуації у найбільш ефективний спосіб.

ПРН 3. Виявляти повагу до української культури та національної ідентичності.

ПРН 4. Визначати цілі і завдання, планувати навчальні заняття, розробляти необхідну документацію для проведення занять із предмета «Захист України».

ПРН 5. Приймати ефективні рішення під час викладацької діяльності.

ПРН 6. Розв'язувати проблеми навчально-виховного характеру.

ПРН 7. Спілкуватися державною мовою.

ПРН 8. Здійснювати структурно-функціональний аналіз навчального матеріалу та визначати очікувані результати навчальної діяльності.

ПРН 9. Добирати зміст навчального матеріалу.

ПРН 10. Володіти прийомами і засобами формування ключових і предметних компетентностей.

ПРН 11. Залучати до навчання предмета «Захист України» матеріал інших предметів.

ПРН 12. Добирати доцільні методи і прийоми навчання предмета «Захист України».

ПРН 13. Створювати ситуацію критичного та логічного мислення.

ПРН 14. Уміти спонукати учнів до висловлювання ціннісних ставлень.

ПРН 15. Орієнтуватися в інформаційному просторі.

ПРН 16. Оперувати безпеково-правовою інформацією в навчальному процесі.

ПРН 17. Організовувати суб'єкт-суб'єктну взаємодію.

ПРН 18. Виявляти індивідуальний підхід до учнів з особливими потребами.

ПРН 19. Планувати освітній процес на рівні курсу, теми та уроку.

ПРН 20. Оптимально структурувати навчальне заняття.

ПРН 21. Оцінювати й аналізувати результати діяльності учнів.

ПРН 22. Використовувати нові методи і прийоми навчання.

ПРН 23. Розробляти та реалізовувати інноваційні проекти у сфері освіти та міждисциплінарного рівня із дотриманням правових, соціальних, етичних норм.

Виходячи з вищезазначеного, програма інтегрує вузлові питання з п'яти курсів: «Актуальні проблеми національної безпеки та захисту України»; «Педагогіка профільної та вищої школи»; «Історія міжнародних відносин»; «Кримінальна відповідальність військовослужбовців»; «Моделювання процесу навчання дисципліни «Захист України»».

Це відбито і в структурі білетів. Уяву про їх комплектацію дає один із запропонованих білетів, в якому розглядаються такі **питання**:

Бердянський державний педагогічний університет

Рівень вищої освіти: II

Спеціальність: 014.16 Середня освіта (Захист України)

Комплексний кваліфікаційний іспит з освітньо-професійної програми Середня освіта (Захист України)

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № ____

1. Закон України «Про національну безпеку України» (2018 р.) : основні положення та останні зміни.
2. Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин.
3. Активна та пасивна моделі навчання.

Затверджено на засіданні Вченої ради гуманітарно-економічного факультету протокол № 3 від 23 вересня 2024 року.

Голова Вченої ради СГФ _____ Тамара МАКАРЕНКО

2. Зміст програми

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

1. Актуальні проблеми законодавства про національну безпеку та захист України. Конституційно-правові засади національної безпеки України. Закон України «Про національну безпеку України» (2018 р.) : основні положення та останні зміни. Закон України «Про оборону України» : основні положення та останні зміни. Закон України «Про Збройні сили України» : основні положення та останні зміни. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» : основні положення та останні зміни. Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» : основні положення та останні зміни. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» : основні положення та останні зміни. Злочини проти основ національної безпеки України згідно Кримінального Кодексу (КК) України.

2. Концептуальні підходи до формування системи національної безпеки та захисту України. Вихідні поняття, загальні положення, мета та принципи побудови системи національної безпеки України. Основні аспекти національної безпеки України та безпековий вимір стратегії сталого розвитку. Забезпечення функціонування та розвитку системи національної безпеки України та механізми ухвалення рішень. Організаційна структура забезпечення національної безпеки. Підсистема державного забезпечення національної безпеки : Президент України; Рада національної безпеки і оборони України; Кабінет Міністрів України; Верховна Рада України; Національний банк України; суди загальної юрисдикції; Конституційний суд України; Прокуратура України; міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, місцеві органи виконавчої влади. Підсистема недержавного забезпечення національної безпеки : окремі громадяни; органи місцевого самоврядування; органи самоорганізації населення; приватний нотаріат; адвокатура; приватні детективні та охоронні агентства; об'єднання громадян; політичні партії; професійні спілки; козацтво. Сили безпеки й оборони України : поняття та структура (Збройні сили, Національна гвардія, Державна прикордонна служба, Національна поліція).

3. Еволюція загроз національній безпеці України та глобальний вимір національної безпеки України. Різновиди (складові) національної безпеки держави за суспільними сферами функціонування та згідно основних загроз. Динаміка загроз національній безпеці України за роки незалежності. Актуальні зовнішньополітичні виклики національній безпеці України. Щодо актуальних загроз і викликів Україні та шляхів їх подолання. Стратегія національної безпеки України 2020 року. Стратегія забезпечення державної безпеки 2022 року. Глобальні проблеми людства. Глобалізація як фактор трансформації владно-суспільних відносин. Забезпечення національної безпеки в умовах глобалізації світу: висновки для України. Безпека України у ХХІ ст. Сучасні проблеми національної безпеки України глобального характеру. Стратегічний простір України.

4. Актуальні проблеми воєнної безпеки України та міжнародного гуманітарного права. Система воєнної безпеки України. Виклики для воєнної політики та оборонних реформ в Україні. Проблеми переходу до професійної армії. Шляхи вдосконалення державного контролю за процесом планування та фінансування сектору безпеки і оборони. Ринкові принципи організації ресурсів безпекового сектору: утопія і реальність. Мінна безпека та попередження ризиків від вибухонебезпечних предметів. Стратегія воєнної безпеки України 2021 року. Принципи міжнародного гуманітарного права (МГП) щодо ведення воєнних дій. Міжнародні гуманітарні організації, що надають допомогу в період збройного конфлікту та під час надзвичайних ситуацій. Захист цивільних осіб у період збройного конфлікту. Відповідальність за порушення норм міжнародного гуманітарного права (МГП). Проблеми та недоліки норм міжнародного гуманітарного права. Застосування міжнародного гуманітарного права в умовах збройної агресії російської федерації проти України.

5. Актуальні проблеми інформаційної, економічної, екологічної та соціальної безпеки України. Поняття та зміст інформаційної безпеки, характеристика загроз інформаційній безпеці системи державного управління. Теоретичні аспекти формування та функціонування системи забезпечення інформаційної безпеки України. Побудова інформаційного суспільства в Україні та проблеми державної інформаційної політики. Стратегія інформаційної безпеки України 2021 року. Стратегія кібербезпеки України 2021 року. Забезпечення кібербезпеки провідними державами світу: висновки для України. Сутність економічної безпеки, національні інтереси та загрози національній економічній безпеці. Складові національної економічної безпеки (фінансова, енергетична, продовольча та ін.). Проблеми та сучасні механізми забезпечення економічної безпеки України. Соціальна безпека людини та держави. Характеристики та особливості прояву внутрішніх загроз соціальній безпеці (бідність, оплата праці, демографічна ситуація, рівень захворюваності). Тенденції розвитку соціальної безпеки в контексті державотворчих процесів в Україні. Екологічна безпека як одна із складових національної безпеки. Екологічний моніторинг. Поняття ризику, як кількісної оцінки небезпек. Заходи і засоби забезпечення екологічної та цивільної безпеки. Оцінка сучасного стану екологічної безпеки екосистем України (атмосферне повітря, природні води, ґрунти). Основні напрями державної політики щодо нейтралізації загроз екологічній безпеці України. Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату 2021 року.

6. Проблеми цивільного захисту та правові аспекти військової служби в Україні. Цивільний захист населення і територій. Класифікація надзвичайних ситуацій. Надзвичайні ситуації техногенного характеру. Надзвичайні ситуації соціально-політичного і воєнного характеру. Локалізація надзвичайних ситуацій (НС) та ліквідація їх наслідків. Кодекс цивільного захисту України: основні положення та останні зміни. Поняття, особливості та види військової служби. Організаційно-правові засади військової служби. Військовий обов'язок та прийняття на військову службу. Військові звання та проходження військової служби. Правовий статус військовослужбовця. Режим військової служби. Служба у Військовій службі правопорядку ЗСУ.

ПЕДАГОГІКА ПРОФІЛЬНОЇ ТА ВИЩОЇ ШКОЛИ

1. Нормативно-правова база профільної та вищої школи. Концепція профільного навчання у старшій школі (Наказ Міністерства освіти і науки 21.10.2013 № 1456). Закон України Про вищу освіту зі змінами №1556-VII від 01.07.2014, редакція від 01.01.2022. Ступеневість вищої освіти. Державні стандарти вищої освіти та Державні стандарти загальної середньої освіти. Зміст вищої освіти. Освітньо-професійна програма. Навчальний план. Навчальна програма.

2. Предмет, завдання, основні категорії та актуальні проблеми педагогіки профільної та вищої школи. Педагогіка як наука, її становлення і розвиток. Об'єкт, предмет, функції і завдання педагогіки вищої та профільної школи. Зв'язок педагогічної науки з іншими науками (із філософією, психологією, історією, соціологією, етикою, естетикою, анатомією дитячого організму, віковою фізіологією, шкільною гігієною, математикою тощо). Завдання педагогіки вищої школи на сучасному етапі розвитку суспільства.

Суспільна зумовленість виникнення і становлення педагогічної професії. Специфічні особливості педагогічної діяльності. Сучасні вимоги до особистості педагога та його підготовки. Зміст професійної діяльності та функції педагога: конструктивна, комунікативна, організаторська, гностична. Система педагогічної діяльності: викладання, виховання, наставництво, діяльність із професійного самовдосконалення, управлінська, організаторська, методична, позашкільна, науково-дослідна.

3. Форми навчання у профільній та вищій школі. Сутність організаційних форм навчання у профільній та вищій школі. Форми навчання у історичній ретроспективі. Лекція, семінарське та практичне заняття як форми навчання у вищій школі. Види та структура сучасних форм організації навчання у вищій школі. Перевірка та оцінка результатів навчання. Організація проведення підсумкової атестації здобувачів вищої освіти (комплексний кваліфікаційний іспит та кваліфікаційна робота (дипломна). Технології дистанційного навчання. Сутність і спрямованість інновацій в освіті. Сутність педагогічної інноватики. Класифікація педагогічних нововведень. Сучасні технології – підґрунтя оновлення професійної підготовки вчителя. Впровадження інформаційних технологій у галузь освіти. Основні шляхи реформування профільної та вищої освіти. Сучасний стан та перспективи розвитку професійної діяльності педагога вищої школи.

ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

1. Предмет історії міжнародних відносин та її система у XIX – на початку XX століття. Історія міжнародних відносин як наука та навчальний предмет. Поняття міжнародних відносин та світова політика. Сучасні теорії міжнародних відносин. Об'єкти, суб'єкти міжнародних відносин. Хронологічні рамки курсу Історії міжнародних відносин. Основні проблеми світової політики. Основні джерела та література з історії міжнародних відносин. Віденська система міжнародних відносин та роль Священного союзу в підтримці європейської рівноваги. Епоха конгресів та система «Меттерніха».

Зовнішньополітичні пріоритети великих держав у 1820-40 рр. та еволюція Віденської системи міжнародних відносин. Східне питання у 20-40 рр. XIX століття. Міжнародні відносини в Європі в період турбулентності 1848-1871 рр. «Весна народів». Франкфуртсько-Берлінський порядок та завершення поділу світу. Завершення колоніального поділу світу та сфер впливу в Азії (остання третина XIX ст.). Зовнішня політика Бісмарка та система союзів 70-90-х рр. Перехід Німеччини до «світової політики». Епоха імперіалізму (1898-1914рр.). Перші війни за поділ світу й блокове протистояння в Європі. Далекосхідна система міжнародних відносин у XIX – на початку XX століття. Традиційна китайська дипломатія і далекосхідна система міжнародних відносин середини XIX століття. Китаєцентристська модель світу. Система васалітету. Перша «опіумна війна» 1840-1842 рр., друга «опіумна війна» 1857-1860 рр. Наслідки міжнародних відносин в східній Азії у другій половині XIX століття. Російсько-японська війна (6 лютого 1904 – 14 жовтня 1905 р.) за контроль над Маньчжурією і Кореєю. Американська система міжнародних відносин (XIX – на початку XX століття). Становлення та особливості нової системи. Ідеологія панамеріканізму. Доктрина Монро. Територіальні конфлікти. Громадянська війна 1861-1865 рр. в США (війна між північними штатами США (Союзом) і південними штатами (Конфедерацією), які вийшли із Союзу). США та країни Латинської Америки в 1871-1914 рр. Політика масштабної експансії фінансової олігархії США в країнах Латинської Америки («дипломатія долара»). Панамська криза. Відділення Панами від Колумбії у 1903 р. за сприяння США. Політика «великого кийка» (окупація США Домініканської республіки, Куби, Гондурасу, Нікарагуа, Гаїті).

2. Система міжнародних відносин у I половині XX століття (1914-1945 рр.). Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин. Перша світова війна 1914-1918 рр. Кампанія 1914 року. Міжнародні відносини 1915-1916 рр. Міжнародні відносини 1917-1918 рр. Паризька конференція та Версальський порядок. Ліга націй. Мандатна система Ліги націй. Повоєнне урегулювання у Східній Азії та головні засади Вашингтонського порядку. Китайське питання на паризькій мирній конференції. Морська конференція у Лондоні 1930 року. Генуезька конференція. Рапальський договір. Конференція в Гаазі. Криза та занепад Версальсько-Вашингтонської системи. Причини хиткості Версальського порядку. Боротьба за зміцнення Версальського порядку (1931-1932 рр.). Особливості повоєнної багатополярності. План Дауеса. План Бріана-Келлога. План Юнга. Розпад Вашингтонського порядку в тихоокеанській Азії (1931-1939 рр.). Розстановка сил в регіоні напередодні Другої світової війни. Ентропія (відхилення) Версальського порядку (1933-1939 рр. Прихід до влади в Німеччині А.Гітлера та геополітична програма німецького націонал-соціалізму (нацизму). Ідеологія італійського фашизму. «Пакт чотирьох». Вісь Берлін-Рим-Токіо. Антикомінтернівський пакт. Становлення доктрини і політики «умиротворення агресора». Аншлюс Австрії. Мюнхенська конференція. Пакт Молотова-Рібентроппа про розподіл Європи між СРСР та Третім рейхом (Німеччиною). Проблеми відповідальності за розв'язання Другої світової війни. Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин. Друга світова війна 1939-1945 рр. Європейська фаза

війни (1939-1941 рр.). План «Барбароса». «Новий порядок» в Європі. Міжнародні відносини 1941-1943 рр. Московська конференція міністрів закордонних справ «великої трійки». Міжнародні відносини на завершальному етапі війни (1943-1945 рр.). Тегеранська конференція. Ялтинська (Кримська) конференція. Утворення ООН. Постдамська (Берлінська) конференція. Початок «атомної» дипломатії. Міжнародні відносини в Азіатсько-тихоокеанському регіоні й завершення Другої світової війни.

3. Система міжнародних відносин у II половині ХХ – на початку ХХІ століття. Ідеологічні та геополітичні чинники виникнення «холодної війни». Геополітичні наслідки Другої світової війни. Політична карта світу на початку другої половини ХХ століття. Формування світового співтовариства й біполярного устрою світу. Ідеологічні передумови протистояння колишніх союзників: «синдром 22 червня», «синдром Мюнхена». Термін «холодна війна»: витоки, доктрини, головні ознаки. Нові чинники у світовій політиці. Гонка озброєнь. Перехідний період в становлення «холодної війни». Спроба СРСР розширити сферу впливу на східний вектор: Іранська криза 1945-1946 рр.; грецьке питання – спроба встановлення лівого правління 1944-1947 рр.; турецька криза – денонсація СРСР договору про ненапад та нейтралітет від 1925 року та його наслідки. Застосування доктрини Г. Трумена до Греції та Туреччини. Роль РБ ООН у врегулюванні міжнародного напруження. Оформлення двох центрів протистояння в «холодній війні» - ОВД та НАТО. Утворення органів соціалістичної співдружності. Формування сфери впливу СРСР в країнах Східної Європи 1945-1947 рр. Політичні та економічні реформи. Радянсько-югославський конфлікт. Створення РЕВ. ОВД – військово-політичний блок соціалістичних країн. Створення НАТО. Брюсельський пакт 1948 року – створення ЗЕС. Збільшення членів НАТО за період «холодної війни». Місце НАТО у міжнародних відносинах біполярного світу. Становлення та реалізація «великої розрядки» в Європі. Загальноєвропейський процес (1960-70-ті рр.). Нарада голів чотирьох держав у Женеві (1955 р.). Пропозиції щодо створення системи колективної безпеки. Проект пакту про ненапад між країнами ОВД та НАТО. Зміна геополітичної обстановки на початку 1950-х років. Політика мирного співіснування СРСР. Зміна зовнішньополітичних стратегій обох наддержав. Характеристика гонки озброєнь наддержав наприкінці 1950-х рр. Заключний Акт Наради в Гельсінкі (1975) та його міжнародне значення. Наради з безпеки та співробітництва в Європі (НБСЄ) у Відні, Парижі, Москві. Проблеми європейської безпеки в нових геополітичних умовах. Роль ОБСЄ у формуванні нової Європи. Стамбульська хартія європейської безпеки. Проблема контролю над озброєнням і роззброєнням у 1950-90-х рр. Спроби призупинення гонки озброєння на рубежі 50-60-х рр. ХХ століття. Московський договір про припинення випробувань ядерної зброї у трьох середовищах (1963 р.). Створення зон, вільних від ракетно-ядерної зброї. Пакт «Рапацького». Конвенція про заборону розробки і виробництва бактеріологічної та токсичної зброї (1972 р.). Договір про заборону розміщення ядерної зброї на дні морів та океанів (1971 р.). Договір про нерозповсюдження ядерної зброї (1968 р.). Досягнення політики розрядки 60-70-х рр. ХХ століття. Новий виток гонки

озброєнь на межі 70-80-х рр. ХХ століття. Програма Стратегічної оборонної ініціативи. Розгортання крилатих ракет у Європі. Військова інтервенція СРСР в Афганістан (1979—1989 рр.). Досягнення політики розрядки 80-х рр. ХХ століття. Україна в процесі ядерного розброєння у 1990-х рр.. Розпад колоніальних систем у контексті світової політики (1960-70 рр.). Декларація ООН про деколонізацію. Друга і третя хвилі деколонізації. 1960 рік – «рік Африки». Застосування сили Францією в Алжирі (1962 р.). Період краху колоніалізму на Півдні Африки у 1970 рр. Ліквідація останніх колоніальних володінь Великої Британії в Латинській Америці. Період деколонізації островів Тихоокеанського регіону. Виникнення і розвиток ідеології та практики Руху неприєднання. Перша конференція країн, що не приєдналися у Белграді (1961 р.). Структурні аспекти оформлення і еволюція Руху неприєднання. Глобально-політичний зміст національно-визвольної хвилі. Перехід «третього світу» у поле боротьби між Сходом і Заходом. Створення осі «Північ-Південь». Проблеми нового міжнародного економічного порядку. Основні тенденції розвитку міжнародних відносин наприкінці ХХ ст. (1990-ті рр). «Простір безпеки» у Європі в другій половині ХХ століття. Розпад СРСР. Біловезька угода 1991 року. Остаточне припинення існування СРСР і ліквідація органів влади. Придністровський конфлікт. Членство Росії в ООН та інших міжнародних організаціях. Розпад Югославії (1991-1992 рр.). Міжетнічні югославські війни. Роль США і Росії. Основні концепції європейської безпеки: «концерт європейських інститутів», концепція «взаємодоповнюючих інститутів», «натоцентризм». Основні тенденції розвитку міжнародних відносин на сучасному етапі (XXI століття). Терористичний акт 11 вересня 2001 р. у Нью-Йорку (США). Війна 2003 р. в Іраку. Ізраїльсько-палестинський конфлікт. Війна в Сирії. Глобальні, регіональні і субрегіональні виклики та загрози європейській безпеці. Створення Європейського Союзу (ЄС) у 1993 р. після підписання Маастрихтського договору. ЄС – політичний та економічний союз з 27 держав-членів. Європейська система безпеки і оборони (ESLI). Особливості конфліктів у Європі на сучасному етапі. Україна у системі сучасних міжнародних відносин. Основний зміст зовнішньої політики України. Російсько-українська війна.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

1. Генеза, методологія та системний підхід у вивченні питань кримінальної відповідальності військовослужбовців в Україні. Теоретичні й методологічні засади кримінальної відповідальності за військові злочини. Історичний дискурс кримінальної відповідальності за військові злочини. Кримінальна відповідальність військовослужбовців у порівняльній перспективі. Соціальна обумовленість кримінальної відповідальності за військові злочини. Проблеми співвідношення понять «військові злочини» та «воєнні злочини». Військові злочини в системі чинного кримінального законодавства України. Система та види військових злочинів, їх класифікація.

2. Поняття і склад військового злочину як підстава кримінальної відповідальності. Загальні підходи до визначення поняття «військовий злочин» та його складу. Об'єкт військових злочинів та його види. Ознака

суспільної небезпеки військових злочинів та її зміст. Предмет військових злочинів. Об'єктивна сторона військових злочинів: діяння, причинний зв'язок та наслідки. Суб'єкт військових злочинів та його особливі юридичні ознаки. Зміст суб'єктивної сторони військових злочинів. Види умисних та необережних військових злочинів.

3. Юридична кваліфікація військових злочинів та питання призначення кримінальних покарань за них. Загальні положення кваліфікації військових злочинів. Питання кваліфікації військових злочинів за ознакою об'єктивної сторони. Питання кваліфікації військових злочинів за суб'єктивними ознаками. Проблемні питання відмежування військових кримінальних правопорушень від інших. Питання кваліфікації за сукупністю. Загальна характеристика покарань за військові злочини. Спеціальні види покарань за військові злочини. Призначення покарання у виді позбавлення волі за військові злочини. Призначення покарання у виді арешту волі за військові злочини. Призначення покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні за військові злочини.

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЗАХИСТ УКРАЇНИ»

1. Моделювання як освітній процес: системи, технології та моделі. Моделювання освітнього процесу. Поняття системи, технології та моделі навчання. Предметно-орієнтоване навчання. Проблемно-орієнтоване навчання. Практико-орієнтоване навчання. Особистісно-орієнтоване навчання. Диференційний підхід у навчанні. Компетентісно-орієнтована модель навчання курсу «Захист України». Структура і функції компетентностей. Групи компетентностей (ключові та предметні). Застосування продуктивних методик для формування компетентностей учнів. Активна, пасивна та інтерактивна моделі навчання. Правила застосування пасивної, активної та інтерактивної моделей навчання на уроках захисту України в школі.

2. Лабораторна, проектна, ігрова та розвивальна модель навчання. Поняття та сутність лабораторної системи навчання. Історія лабораторної моделі: Дальтон-план та бригадно-лабораторні роботи. Діяльність вчителя і діяльність учнів під час лабораторної системи навчання. Структура лабораторної системи навчання та її особливості. Лабораторно-практичні роботи на уроках захисту України. Поняття та сутність проектного навчання. Історія методу проектів в еволюції педагогічних ідей. Етапи проектної діяльності. Види навчальних проектів. Методика застосування проектної моделі у процесі навчання дисципліни «Захист України». Модель навчання у грі: поняття та сутність. Історія гри як методу навчання в школах ХХ ст. Класифікації навчальних ігор. Побудова навчання в руслі підготовки ігрового проекту. Дидактичні ігри на уроках захисту України. Поняття та сутність розвивального навчання. Проблемне навчання (модель створення перед учнями проблемних ситуацій). Проблемний урок. Технологія розв'язання винахідницьких завдань. Інтегральна технологія розв'язання завдань. Кейс-метод. Технологія евристичного навчання. Індивідуально-розвивальна (блочно-сотова) технологія О.Г. Фідрі.

3. Моделі повного засвоєння навчального матеріалу, навчання у співробітництві та інші дидактичні системи. Поняття та сутність моделей повного засвоєння навчального матеріалу. Технологія повного засвоєння матеріалу шляхом інтенсифікації навчального процесу на основі схемно-знакових моделей (В.Ф. Шаталова). Технологія на основі дидактичного вдосконалення й реконструювання матеріалу шляхом «занурення». Модульна організація навчального процесу (технологія модульного навчання). Комбінована система організації навчально-виховного процесу М.П. Гузика. Навчання у співробітництві: поняття та сутність моделі. Ідеї співробітництва у навчанні в ХХ ст. (педагогіка С. Френе, Ієна-план П. Петерсона). Кооперативне навчання учнів (cooperative learning) в американській педагогіці. Синектична модель навчання (модель групового рішення проблем на основі метафоричного мислення). Робота у парах змінного складу. Колективно-групове навчання на уроках курсу «Захист України». Поняття комплексної (інтегрованої) системи навчання. Інтегративний підхід в школах у ХХ столітті. Поняття бінарного та інтегрованого уроку. Технологія (модель) розвитку критичного мислення: поняття та сутність. Навчальний цикл за технологією розвитку критичного мислення (етапи технології розвитку критичного мислення). Предметна модель застосування технології розвитку критичного мислення на уроці захисту України. Технологія розв'язання винахідницьких завдань (шляхом використання сучасних інформаційних технологій). Дискусійна модель навчання (модель навчання у дискусії).

3. Перелік питань

Актуальні проблеми національної безпеки та захисту України

1. Конституційно-правові засади національної безпеки України
2. Закон України «Про національну безпеку України» (2018 р.): основні положення та останні зміни
3. Закон України «Про оборону України»: основні положення та останні зміни
4. Закон України «Про Збройні сили України»: основні положення та останні зміни
5. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу»: основні положення та останні зміни
6. Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» : основні положення та останні зміни
7. Злочини проти основ національної безпеки України згідно Кримінального Кодексу (КК) України
8. Організаційна структура забезпечення національної безпеки України: загальна характеристика
9. Система державного забезпечення національної безпеки: Президент України; РНБО; Кабінет Міністрів України; Верховна Рада України та ін.
10. Сили безпеки й оборони України : поняття та структура (Збройні сили, Національна гвардія, Державна прикордонна служба, Національна поліція)
11. Різновиди (складові) національної безпеки держави згідно основних загроз: воєнна, геополітична, інформаційна, економічна, екологічна та ін.
12. Стратегія національної безпеки України 2020 року та Стратегія забезпечення державної безпеки 2022 року
13. Глобальні проблеми людства. Забезпечення національної безпеки в умовах глобалізації
14. Система воєнної безпеки України та Стратегія воєнної безпеки України 2021 року
15. Поняття міжнародного гуманітарного права (МГП). Принципи МГП щодо ведення воєнних дій
16. Захист цивільних осіб у період збройного конфлікту. Відповідальність за порушення норм міжнародного гуманітарного права (МГП)
17. Поняття та зміст інформаційної безпеки, характеристика загроз інформаційній безпеці системи державного управління
18. Забезпечення кібербезпеки та Стратегія кібербезпеки України 2021 року
19. Сутність економічної безпеки та її складові (фінансова, енергетична, продовольча та ін.)
20. Соціальна безпека людини та держави. Прояви внутрішніх загроз соціальній безпеці (бідність, оплата праці, демографічна ситуація, рівень захворюваності)
21. Екологічна безпека як одна із складових національної безпеки. Сучасний стан екологічної безпеки екосистем України (атмосферне повітря, природні води, ґрунти)

22. Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату 2021 року
23. Цивільний захист населення і територій. Класифікація надзвичайних ситуацій
24. Локалізація надзвичайних ситуацій (НС) та ліквідація їх наслідків. Функції ДСНС України
25. Кодекс цивільного захисту України: основні положення та останні зміни
26. Поняття, особливості та види військової служби
27. Організаційно-правові засади військової служби в Україні
28. Військовий обов'язок та прийняття на військову службу. Інститут присяги у службовому праві України
29. Військові звання та проходження військової служби в ЗСУ
30. Правовий статус військовослужбовця. Режим військової служби

Педагогіка профільної та вищої школи

1. Концепція профільного навчання у старшій школі
2. Закон України Про вищу освіту та стандарти вищої освіти
3. Вимоги до викладача закладу вищої освіти
4. Зв'язок педагогіки вищої школи з іншими науками
5. Основні педагогічні поняття (освіта, навчання, виховання, розвиток, закономірність, концепція, теорія)
6. Форми організації навчання у вищій та профільній школі
7. Організація, методика підготовки та проведення лекцій у вищій школі
8. Семінарські та практичні заняття у закладах вищої освіти
9. Особливості дистанційного навчання в закладах вищої освіти
10. Форми та правила контролю знань студентів: усне опитування, письмовий контроль, практичний контроль, тестовий контроль та ін.
11. Організація проведення підсумкової атестації здобувачів вищої освіти (комплексний кваліфікаційний іспит та кваліфікаційна робота (дипломна))
12. Сутність педагогічної інноватики. Класифікація педагогічних нововведень
13. Сучасні технології – підгрунття оновлення професійної підготовки вчителя. Впровадження інформаційних технологій у галузь освіти
14. Основні шляхи реформування профільної та вищої освіти
15. Сучасний стан та перспективи розвитку професійної діяльності педагога вищої школи

Історія міжнародних відносин

1. Історія міжнародних відносин як наука та навчальний предмет
2. Віденська система міжнародних відносин та роль Священного союзу в підтримці європейської рівноваги
3. Далекосхідна система міжнародних відносин у XIX – на початку XX століття (ситуація в Китаї та піднесення Японії)
4. Американська система міжнародних відносин у XIX – на початку XX століття (США та країни Латинської Америки)

5. Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин
6. Криза та занепад Версальсько-Вашингтонської системи
7. Ентропія (відхилення) Версальського порядку (1933-1939 рр.)
8. Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин
9. Ідеологічні та геополітичні чинники виникнення «холодної війни» після завершення Другої світової війни
10. Оформлення двох центрів протистояння в «холодній війні» – ОВД та НАТО
11. Становлення та реалізація «великої розрядки» в Європі. Загальноєвропейський процес (1960-70-ті рр.)
12. Проблема контролю над озброєнням і роззброєнням у 1950-90-х рр.
13. Розпад колоніальних систем у контексті світової політики (1960-70 рр.)
14. Основні тенденції розвитку міжнародних відносин наприкінці ХХ ст.(1990-ті рр.)
15. Основні тенденції розвитку міжнародних відносин на сучасному етапі (XXI століття)

Кримінальна відповідальність військовослужбовців

1. Класифікація військових кримінальних правопорушень згідно з українським законодавством
2. Юридичний склад військового кримінального правопорушення, його елементи
3. Основні види військових правопорушень передбачених Кримінальним кодексом України
4. Суть непокори як військового кримінального правопорушення, його ознаки та правові наслідки
5. Відповідальність за дезертирство у Збройних Силах України та умови настання кримінальної відповідальності
6. Кваліфікація правопорушень, що пов'язані з нецільовим використанням військових ресурсів
7. Перевищення військових повноважень і наслідки цього діяння для правопорушника
8. Зміст зради військової присяги, її юридичні наслідки та приклади кваліфікації цього злочину
9. Роль міжнародного права у регулюванні військових кримінальних правопорушень
10. Відмінності між кримінальними та дисциплінарними порушеннями у військовій сфері
11. Вплив воєнного стану на кваліфікацію та покарання за військові кримінальні правопорушення
12. Юридичні наслідки недбалого ставлення до військової служби, як воно карається в Україні
13. Особливості розслідування військових злочинів, вчинених у зоні бойових дій
14. Умови, за яких може бути пом'якшене покарання за військові кримінальні правопорушення

15. Вплив обставин крайньої необхідності або виконання наказу на кваліфікацію військового правопорушення

Моделювання процесу навчання дисципліни «Захист України»

1. Моделювання як освітній процес: поняття системи, технології та моделі навчання

2. Компетентнісно-орієнтована модель навчання: загальна характеристика

3. Активна та пасивна моделі навчання

4. Інтерактивна модель навчання: загальна характеристика

5. Лабораторна та проектна (метод проектів) модель навчання

6. Інтегроване (комплексне) навчання. Моделювання міждисциплінарних уроків

7. Модель навчання у співробітництві. Робота у парах змінного складу

8. Моделі повного засвоєння навчального матеріалу: схемно-знакова модель та метод «занурення»

9. Моделі розвивального навчання: кейс-метод та евристичне навчання

10. Ігрова модель навчання. Дидактичні ігри на уроках захисту України

11. Модель розвитку критичного мислення учнів на уроках захисту України

12. Дискусійна модель навчання (модель навчання у дискусії)

13. Колективно-групова модель навчання захисту України

14. Модель навчання з застосуванням мультимедійних технологій

15. Проблемне навчання (модель застосування завдань проблемного типу).

4. Критерії оцінювання знань

Оцінка за бальною шкалою, що використовується в Університеті	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням)

Оцінка **90-100 (A)** виставляється здобувачам вищої освіти, які повністю оволоділи теоретичним матеріалом, логічно і послідовно викладають його суть, наводять самостійно приклади й коментують їх, демонструють уміння застосувати набуті знання. Вільно висловлюють свої думки, роблять аргументовані висновки, самостійно наводять приклади додаткової інформації та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; творчо підходять до висвітлення та виконання завдання; ознайомлені з основною літературою, рекомендованою навчальними програмами із дисциплін, з яких відбувається підсумкова атестація. При відповіді здобувачі не допускають фактичних помилок. Відповідь виважена і науково обґрунтована, демонструють особистий внесок у вирішення поставленої проблеми.

Оцінку **78-89 (B)** заслуговують здобувачі вищої освіти, які виявили добре володіння теоретичним матеріалом, спроможні його узагальнювати, можуть не лише логічно і повно викласти власну думку, але й виявляють елементарні вміння аналізувати матеріал, дають власну оцінку проблемам, наводячи приклади загальновідомих аргументів на користь тих чи інших точок зору, опрацювали основну літературу, рекомендовану навчальними програмами; засвідчили систематичний характер знань, але допускають незначні помилки. Більшість теоретичних положень підтверджуються прикладами. Фактичні помилки відсутні.

Оцінку **65-77 (C)** заслуговують здобувачі вищої освіти, які можуть не лише логічно і повно викладати вивчене, але й виявляють елементарні вміння аналізувати; вміють узагальнювати та систематизувати навчальну інформацію, але допускають огріхи в знаннях матеріалу, формулюванні висновків, методичних понять. Більшість теоретичних положень підтверджуються прикладами. Фактичні помилки відсутні.

Оцінка **58-64 (D)** виставляється у випадку знання програми в неповному обсягу або часткового виконання завдання при відсутності самостійності висновків і при обмеженості знань рамками навчально-методичної літератури, здобувачі вищої освіти можуть використовувати знання на практиці, але їм треба наполегливо працювати над виробленням високої комунікативної культури, засвоєнням умінь критично ставитися до джерел та навичок вільного володіння способами викладання гуманітарних

дисциплін.

Оцінка **50-57 (E)** виставляються у випадку якщо здобувачі можуть розкрити приблизно половину матеріалу. Непослідовно і незв'язно висловлюють думку щодо основних проблем; губляться при необхідності навести приклади, не завжди можуть дати відповідь на запитання. Виклад відзначається поверховістю, недостатньою осмисленістю і логічністю, бідністю словника, значною кількістю фактичних помилок.

Оцінка **35-49 (FX)** виставляється, якщо здобувачі епізодично відтворюють теоретичний матеріал на рівні уривчастого переказування або відтворюють окремі фрагменти опрацьованого матеріалу, що становлять 1/3 частину загального обсягу змісту певної теми. Вони в основному розуміють суть питання, але не можуть цілісно і точно його розкрити; участь здобувачів у діалозі обмежується однією чи двома елементарними репліками, що не враховують ситуації спілкування. Здобувачі в основному не можуть розкрити суті проблеми.

Оцінка **0-34 (F)** виставляється, якщо здобувачі не володіють навчальним матеріалом з дисциплін, що винесені на підсумкову атестацію, не ознайомлені з основною літературою; не ознайомлені з основними поняттями навчального матеріалу. Вони в основному розуміють суть питання, але не можуть цілісно і точно його розкрити; не можуть застосувати набуті знання. Здобувачі неспроможні продовжувати навчання чи приступити до професійної діяльності після закінчення ЗВО без проходження повторного курсу з фахових дисциплін.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Базова:

1. Богуцький П. П. Право національної безпеки та військове право. Сучасні виклики : Навчальний посібник. Одеса : Фенікс, 2023. 252 с.
2. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики: Вибр. наук. праці. Київ : НІСД, 2016. 528 с.
3. Екологічна безпека та цивільний захист: конспект лекцій: навч. посіб. / Ю.О. Полукаров, Н.А. Праховнік, О.В. Землянська. Київ : КПІ ім. Сікорського, 2022. 184 с.
4. Інформаційна безпека. Підручник / В.В. Остроухов, М.М. Присяжнюк, О.І. Фармагей, М.М. Чеховська та ін.; під ред. В.В. Остроухова. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 412 с.
5. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Національна безпека України : навчальний посібник. Київ : Університет «Україна», 2020. 292 с.
6. Національна безпека: світоглядні та теоретико-методологічні засади: монографія / за заг. ред. О. П. Дзьобаня. Харків : Право, 2021. 776 с.
7. Сокольська Т.В., Юхименко П.І. Глобалізація та політика національної безпеки : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 408 с.
8. Мирошниченко В.О., Баханов К.О. Формування предметних компетентностей засобами проектного навчання. Харків : Вид. гр. Основа, 2018. 128 с.
9. Мирошниченко В.О. Використання сучасних інформаційних технологій: формування мультимедійної компетентності : навчальний посібник. Київ : «Центр учбової літератури», 2021. 296 с.
10. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право : навчально-методичний посібник. Друге видання / О. Войтенко, М. Єлігулашвілі, О. Козороз, Т. Короткий, В. Потапова, О. Стокоз, Н. Хендель; за ред. радника президента Товариства Червоного Хреста України з міжнародного гуманітарного права, к.ю.н. Т. Короткого. Київ, УГСПЛ; Одеса : Фенікс, 2021. 268 с.
URL: https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2021/09/MGP_4_3.pdf
11. Захист України: підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. Профільний рівень. / М.М. Фука, І.М. Гарасимів, Ю.Ю. Свідерський, К.О. Пашко, Н.Ю. Свідерська. Тернопіль : Астон, 2022. 328 с.
12. Ліпкан В.А. Національна безпека України: Навчальний посібник. друге видання. Київ: КНТ, 2009. 576 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-154.html>
13. Службове право України. Підручник. / Біла-Тіунова Л.Р., Стець О.М.. Одеса: Фенікс, 2022. 771 с.
URL: <https://dspace.onua.edu.ua/bitstreams/29c28dba-e9a3-4792-a6a4-0cdee97239f7/download>
14. Хилько М.І. Екологічна безпека України: Навчальний посібник. Київ: Київський Національний університет ім. Т. Шевченка, 2017. 267 с.
15. Цивільний захист України: навчальний посібник / Бедрій Я., Малов В. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2014. 392 с.

16. Лелека В.М. Захист Вітчизни. Організація та методика викладання предмета. Посібник. Київ: Ранок, 2017. 192 с.
17. Мартинець Л. А. Сучасні моделі освіти: навч.-метод. посібник. 2-е вид., доповн. та переробл. Донецьк-Вінниця, 2015. 102 с.
18. Кучерова Г.М. Інтерактивні вправи та ігри / Кучерова Г.М., Ягоднікова В.В. Харків: Основа, 2011. 144 с.
19. Лодатко Є.О. Педагогічне моделювання: монографія. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2023. 208 с.
20. Шевчук С. С. Інноваційна діяльність педагога професійної школи: Навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО, 2015. 164 с.
21. Історія міжнародних відносин: підручник / І.В. Алексеєнко, А.Х. Маргунов, І.А. Єремєєва. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2020. 228 с.
22. Іваницька О.П. Історія міжнародних відносин (1918-1945): навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. 632 с.
23. Історія міжнародних відносин (1914-2015): навчальний посібник / Я.Б. Турчин, Р.Б. Демчишак, Л.С. Матлай. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. 140 с.
24. Брусиловська О.І. Історія міжнародних відносин: 1640-1914: навчально-методичний посібник / О.І. Брусиловська, І.В. Максименко, М.С. Покась; Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова. Одеса: Астропринт, 2022. 279 с.
25. Зайченко І. Педагогіка і методика навчання у вищій школі. Київ : Ліра-К, 2020. 512 с.
26. Нагаєв В.М. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник. Харків: Стильна типографія, 2019. 267 с.
27. Педагогіка вищої школи: підручник / В.П. Головенкін; КПШ ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид., переробл. і доповн. Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). Київ : КПШ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
28. Кримінальне право України. Особлива частина: підручник /А.О. Байда, В.І. Борисов, О.О. Володіна та ін.; за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 6-те вид., переробл. і доповн. Харків : Право, 2020. 768 с.
29. Войтюк Т. Відмова від виконання правового обов'язку як кримінально-правове поняття. Дис. ... доктора філософії за спеціальністю 081«Право» (08 – Право). Волинський національний університет імені Лесі Українки Міністерства освіти і науки України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України, Київ, 2021. 226 с.
30. Ніколаєнко Т.Б. Теоретико-правові засади призначення та виконання спеціальних покарань щодо військовослужбовців. Дис. ...д.ю.н. Державний науково-дослідний інститут МВС України, Київ; Університет державної фіскальної служби України, Ірпінь, 2019. 556 с.

Додаткова

31. Вишня В.Б., Гавриш О.С., Рижков Е.В. Основи інформаційної безпеки : навчальний посібник. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутріш. справ, 2020. 128 с.

32. Глобальна та національна безпека: підручник / авт. кол. В.І. Абрамов, Г.П. Ситник, В.Ф. Смолянюк; за заг. ред. Г.П. Ситника. Київ: НАДУ, 2016. 784 с.
33. Глобальна та національна безпека: словник-довідник; за заг. ред. Г.П. Ситника. Київ: НАДУ, 2016. 140 с.
34. Горбулін В.П., Качинський А.Б. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки. Монографія. Київ : НІСД, 2010. 288 с.
35. Данільян О.Г., Дзьобань О.П., Панов М.І. Національна безпека України: структура та напрямки реалізації: Навчальний посібник. Харків: Фоліо, 2002. 285 с.
36. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення. : монографія / Криштанович М.Ф., Пушак Я.Я., Флейчук М.І., Франчук В.І. Львів : Сполом, 2020. 418 с.
37. Єремєєв І.С., Дичко А.О. Екологічна природна та техногенна безпека. Підручник. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 434 с.
38. Жаровська І.М. Проблеми та недоліки норм міжнародного гуманітарного права. *Herald of Lviv University of Trade and Economics. Law Sciences*. No 12, 2022. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-law/article/view/1226/1156>
39. Замрига А.В. Застосування міжнародного гуманітарного права в умовах збройної агресії російської федерації проти України. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: право, публічне управління та адміністрування. URL: <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2022-6-01-04>
40. Застосування норм міжнародного гуманітарного (МГП) та міжнародного кримінального права (МПК). Навчальні матеріали. URL: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/Curricula_NJ_IHL_ICL_2019_UKR-1.pdf
41. Захист Вітчизни: підручник для 10 класу ЗЗСО. Рівень стандарту. / Гарасимів І., Пашко К., Фука М., Щирба Ю., Гудима А. Тернопіль : Астон, 2018. 256 с.
42. Захист Вітчизни: підручник для 11 класу ЗЗСО. Рівень стандарту. / Гудима А., Пашко К., Гарасимів І., Фука М., Щирба Ю. Тернопіль : Астон, 2019. 256 с.
43. Зеркалов Д.В. Екологічна безпека: управління, моніторинг, контроль. Посібник. Київ : КНТ, Дакор, Основа, 2007. 412 с. (Серія: Міжнародна і національна безпека)
44. Інформаційна безпека держави: навчальний посібник / В.І. Гур'єв, Д.Б. Мехед, Ю.М. Ткач, І.В. Фірсова. Ніжин: ФОП Лук'яненко В.В. ТПК «Орхідея», 2018. 166 с.
45. Качинський А.Б. Екологічна безпека України: системний аналіз перспектив покращення. Київ: НІСД, 2001. 312 с. (Сер. «Екологічна безпека»; Вип. 5).
46. Книш М., Котик Л. Глобальні проблеми людства : навчальний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 330 с.

47. Куйбіда В. С., Пасічник В. М. Засади державної політики національної безпеки України : монографія. Київ : НАДУ, 2020. 488 с. С. 21-72 URL: http://ivivacademy.com/cafedr/pablik_2021/kuybida_pasichnyk.pdf
48. Ліпкан В.А. Національна безпека України: Навчальний посібник. друге видання. Київ: КНТ, 2009. 576 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-154.html>
49. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Захист Вітчизни: історія, сучасність, перспектива : навчальний посібник. Київ : Видавництво Ліра-К, 2022. 176 с.
50. Міжнародне гуманітарне право. Загальний курс / Мельцер Нільс. Підручник. Міжнародний Комітет Червоного Хреста (МКЧХ). URL: https://blogs.icrc.org/ua/wp-content/uploads/sites/98/2021/05/4231_154-.pdf
51. Нижник В.М. Економічна дипломатія та економічна безпека України. Розділ VI. Навчальний посібник. Хмельницький: ХНУ, 2007. 299 с.
52. Нижник Н.Р., Ситник Г.П., Білоус В.Т. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку) : Навч. посібник для вищих навч. закладів / Українська Академія держ. управління при Президентові України; Академія держ. податкової служби України. Київ : Преса України, 2000. 304 с.
53. Основи соціальної безпеки : навчальний посібник / Уманський держ. пед. ун-т імені П. Тичини; / Кравченко Л.В. Умань : Візаві, 2022. 127 с.
54. Основи цивільного захисту: навчальний посібник / В.О. Васійчук, В.Є. Гончарук, С.І. Качан, С.М. Мохняк. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. 384 с.
55. Петков С.В. Організація внутрішнього контролю та управління ризиками в обороні України. Методичний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2022. 176 с.
56. Політологія: Навчальний посібник / Гетьманчук М.П., Грищук В.К., Київ: Знання, 2010. 415 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-8477.html>
57. Правові основи воєнної безпеки України : монографія / Є.Л. Стрельцов, С.Т. Полторак, Ю.В. Аллеров, О.В. Кривенко, П.П. Богущкий: Відп. ред. Є.Л. Стрельцов. Львів: НАСВ, 2016. 188 с.
58. Пучков О.О. Правопорядок у сфері національної безпеки сучасної України: монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 208 с.
59. Ситник Г.П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади): Підручник. Київ: НАДУ, 2012. 730 с.
60. Карпенко М., Фесенко О., Шнипко О. До питання щодо суб'єктів військових кримінальних правопорушень. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. Серія економічна. Серія юридична. 2022. Випуск 33/2022. С. 247-254
61. Лисько Т.Д. Поняття воєнного злочину. Проблеми кваліфікації та розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану: матеріали наук.-теорет. конф. (Київ, 26 трав. 2022 р.) / [редкол.: С. Д. Гусарєв, С. С. Чернявський, А. А. Вознюк та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. 410 с. С. 137-141.

62. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор – укладач Н.П. Наволокова. Харків: Вид. група «Основа», 2019. 140 с.
63. Навчання предмета «Захист України» у закладах загальної середньої освіти: методичні рекомендації / упор. Н.М. Сукачова, за ред. І.В. Удовиченко. Суми : НВВ КЗ СОІППО, 2021. 48 с.
64. Бондаренко Н.В., Косянчук С.В. Національно-патріотичне виховання у контексті сучасних викликів: методичні рекомендації. Київ: Фенікс, 2022. 64 с.
65. Військово-патріотичне виховання учнів у позакласній роботі : посібник. уклад. М. Зубалій, В. Івашковський, О. Остапенко, М. Тимчик та ін. Київ : ПАЛИВОДА А.В., 2016. 232 с. НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ (iitta.gov.ua)
66. Методика військово-патріотичного виховання учнів у закладах загальної середньої освіти: методичні рекомендації. / Тимчик М.В. (ред.), Остапенко О.І., Журба К.О., Зубалій М.Д., Бінецький Д.О., Касіч Н.П., Кузора І.В. Київ, 2022. 91 с. URL: https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2022/07/Tymchuk_M.V._Metod._rek._2022_.pdf
67. Військово-патріотичне виховання учнів в умовах ідейно-світоглядної конфронтації: навчально-методичний посібник. Остапенко О.І., (ред.), Тимчик М.В., Зубалій М.Д., Журба К.О., Бінецький Д.О., Касіч Н.П., Кузора І.В. Київ, 2022. 165 с. URL: https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2022/07/Ostapenko_O.I._Navch.-metod._pos._2022.pdf
68. Марковська М. Як організувати патріотичне виховання. 30 ідей, порад і ресурсів. *Нова українська школа*. 11 липня 2022. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-organizuvaty-patriotychne-vyhovannya-30-idej-porad-i-resursiv/>
69. Ішутіна О., Шаповалова Є. Педагогічне моделювання як засіб формування методичної компетентності майбутнього вчителя. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. Вип. 7. Слов'янськ, 2018. С.87-94
URL: https://www.researchgate.net/publication/327810816_PEDAGOGICNE_MODELUVANNA_AK_ZASIB_FORMUVANNA_METODICNOI_KOMPETENTNOSTI_MAJBUTNOGO_VCITELA
70. Модельна навчальна програма «Захист України. Інтегрований курс» для закладів, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти для закладів загальної середньої освіти «ЗАХИСТ УКРАЇНИ». 10-11 класи. Опубліковано 13 серпня 2024 року.
URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/sites/1/news/2024/08/13/MNP-Zakhyst.Ukrayiny-Intehrovany.kurs-2024.pdf>
71. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році. (ЗАХИСТ УКРАЇНИ).
URL: https://osvita.ua/doc/files/news/930/93000/Zachyst_Ukrayiny.pdf
72. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти

«ЗАХИСТ УКРАЇНИ». 10-11 класи. Рівень стандарту. Рекомендовано МОН. Наказ Міністерства освіти і науки України від 03 серпня 2022 року №698. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.zakhyst.Ukrayiny-10-11-standart.pdf>

73. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році. ЗАХИСТ УКРАЇНИ. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/899/89974/IMR-2023-2024-Zakhyst_Ukrayiny_12_09_202.pdf

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <http://mon.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Міністерства оборони України. URL: <https://mod.gov.ua/>
3. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://rada.gov.ua>
4. Офіційний веб-сайт Ради національної безпеки та оборони. URL: <http://www.rnbo.gov.ua>
5. Офіційний веб-сайт Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua>
6. Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>
7. Веб-сайт Збройних сил України. URL: <http://www.zsu.gov.ua>
8. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://nbuv.gov.ua>
9. УРОК.ОСВИТА.UA (Захист України). URL: <https://urok.osvita.ua/zahist/>
10. Всеосвіта – Національна освітня платформа. URL: <https://vseosvita.ua/>
11. Освітній проект «На Урок» (Розробки з курсу «Захист України»). URL: <https://naurok.com.ua/biblioteka/zahist-vitchizni>
12. Національно-патріотичне виховання: добірка матеріалів із Бібліотеки «На Урок». URL: <https://naurok.com.ua/post/nacionalno-patriotichne-vihovannya-dobirka-materialiv-iz-biblioteki-na-urok>
13. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Міністерство освіти і науки України : Київ, 2015. С. 4. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/>
14. Концепція профільного навчання у старшій школі. Міністерство освіти і науки України. (2013, 21 жовтня). (1456). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/npa/5a1fe82a9c95d.pdf>
15. Сиротюк Д. Вебсеминар «Сучасний погляд на патріотичне виховання» [Відео] / Дмитро Сиротюк, заступник керівника Київського осередку Української Академії Лідерства. 29 червня 2022. 1 файл : 1 год. 44 хв. 28 с. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=77eWrn-pyb8>

16. Військово-патріотичне виховання учнівської та студентської молоді в умовах боротьби за Україну [Відео] : круглий стіл. Інститут проблем виховання НАПН України. 7 черв. 2022 р. 1 файл : 2 год. 53 хв. 58с. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=6QD-gyFGQ4U>
17. Двадцять інтерактивних методів навчання. Освіта нова. 2020. URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/3286-20-interaktyvnykh-metodiv-vykladannia>
18. Навчання, базоване на співпраці. 32 стратегії кооперації у класі. Освіта нова. 2018. URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/1590-navchannia-bazovane-na-spiivpratsi-32-stratehii-kooperatsii-u-klasi>
19. Сайт для викладачів та здобувачів освіти з предмета «Захист України». URL: <https://sites.google.com/site/zahist56/>
20. ЗАХИСТ УКРАЇНИ електронний навчально-методичний журнал учителя. URL: <http://Zaxuct.at.ua/>
21. Сайт вчителя захисту України НВО № 16 м. Кропивницького Савенка Сергія. URL: <https://sites.google.com/a/kirovogradschool16.klasna.com/kabinet-zv/>
22. Дзюба Ігор - учитель предмета «Захист України». URL: : <https://lviv-school32.blogspot.com/>
23. «ЗАХИСТ УКРАЇНИ» від Ганни Ягнич. URL: <https://jalmu4.blogspot.com/>
24. ЗАХИСТИМО УКРАЇНУ! Від Віктора Поліщука. URL: <https://viktorpoli.blogspot.com/>
25. Електронний збірник дидактичних ігор із предмета «Захист України». URL: <https://didacticgameszu.blogspot.com/>
26. Для вчителів предмету «Захист Вітчизни». Серія з 18 плакатів URL: <https://www.ukrmilitary.com/2015/10/posters-zahyst-vitchizny.html>
27. Український центр військового лідерства. URL: <https://westudy.ua/umlc/>
28. Курс «ФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЛІДЕРІВ». URL: <https://westudy.ua/umlc/course/6ba2edc5-918d-44a5-bd44-ce58f3b27cab>